

Komisja Geograficzna Polskiej Akademii Umiejętności

*Geographical Commission
of the Polish Academy of Arts and Sciences*

STEFAN W. ALEXANDROWICZ

Polska Akademia Umiejętności, 31-016 Kraków, ul. Sławkowska 17

Zarys treści. Komisja Geograficzna utworzona w 1924 r. przez Polską Akademię Umiejętności była aktywna w okresie międzywojennym przez 14 lat. Po II wojnie światowej była ona powołana przez Oddział Polskiej Akademii Nauk w Krakowie jako Komisja Nauk Geograficznych. W roku 2011 Komisja zmieniła swoją afiliację i została reaktywowana przez Polską Akademię Umiejętności. Zmiany te są epizodem historii naukowego ośrodka geograficznego w Krakowie.

Słowa kluczowe: Komisja Geograficzna, historia, Kraków, Polska.

W kwietniu 2011 r. Zarząd i Rada Polskiej Akademii Umiejętności podjęły decyzję o ponownym utworzeniu Komisji Geograficznej. Istniała ona już w okresie międzywojennym i jako komisja międzywydziałowa była wówczas czynna przez 14 lat. Decyzja o jej reaktywowaniu na Wydziale Przyrodniczym PAU stworzyła okazję do przypomnienia historii tej komisji, jak też działań podejmowanych przed jej powołaniem oraz po jej likwidacji. Zostały one przedstawione przez autora na naukowym zebraniu inauguracyjnym w październiku 2011 r., a także w artykule źródłowym, opublikowanym następnie w Pracach Komisji Historii Nauki PAU (Alexandrowicz, 2012).

W okresie poprzedzającym I wojnę światową główny wpływ na rozwój nauk geograficznych w środowisku krakowskim miały inicjatywy podejmowane na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, opisane szczegółowo przez A. Jackowskiego i I. Sołjan (2009) oraz w Komisji Fizjograficznej utworzonej 1865 r. przy Oddziale Nauk Przyrodniczo-Lekarskich Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a przejętej 8 lat później przez nowo powołaną Akademię Umiejętności. Komisja ta rok po jej utworzeniu podzieliła się na pięć samodzielnie działających sekcji, a dwie z nich (Sekcja Meteorologiczna i Sekcja Orogra-

ficzno-Geologiczna) objęły zakresem swoich zainteresowań szeroko rozumianą tematykę geograficzną. Pierwsza z wymienionych sekcji bezzwłocznie przystąpiła do organizowania sieci stacji meteorologicznych i hydrologicznych, które otrzymały zadanie zbierania, gromadzenia i publikowania wyników pomiarów, dokonywanych głównie przez bezpłatnych lub częściowo opłacanych obserwatorów. Pomiarów hydrologicznych były prowadzone przez ponad 30 lat, następnie ich wyniki przejął Centralny Urząd Hydrograficzny. Obserwacje meteorologiczne kontynuowano do wybuchu I wojny światowej, a w ich wyniku powstał bogaty i cenny materiał dokumentacyjny, przekazany później do Państwowego Instytutu Meteorologicznego (Klimaszewski, 1974).

Sekcja Orograficzno-Geologiczna, zgodnie ze swoją nazwą została podzielona na dwa samodzielnie działające oddziały. Zadaniem Oddziału Orograficznego, wskazanym w specjalnej instrukcji przez przewodniczącego Sekcji – Alojzego Altha, było „zbadać orografię, tj. kształtu powierzchni Galicji”, realizowane przez dokonywanie pomiarów wysokości bezwzględnych możliwie dużej liczby punktów terenowych, głównie przy użyciu barometru. Miały one być podstawą do opracowania map sytuacyjno-wysokościowych, niezbędnych przy prowadzeniu różnych badań fizjograficznych. W ciągu 20 lat kilkusobowy zespół wykonał kilkadziesiąt tysięcy takich pomiarów (Alexandrowicz, 2008). Warto wspomnieć, że ponad połowa z nich była efektem aktywności K. Kolbenheyera, jednego z pierwszych członków Komisji Fizjograficznej, nauczyciela gimnazjalnego z Bielska, posługującego się językiem niemieckim.

Kilka lat po przejściu Komisji Fizjograficznej przez Akademię Umiejętności pojawiła się propozycja wykonania kompletu map geologicznych, a odpowiednia decyzja dotycząca opracowania i wydania *Atlasu Geologicznego Galicji* została podjęta przez Komisję 17 maja 1881. Okolicznością sprzyjającą tej inicjatywie była możliwość zakupu szczegółowych map topograficznych, wydawanych wówczas przez Wojskowy Instytut Geograficzny w Wiedniu. W konsekwencji zrezygnowano z dalszej działalności Oddziału Orograficznego, a od roku 1884 cała sekcja przybrała nazwę jednoczłonową – Sekcja Geologiczna.

Zaledwie dwa lata później, na posiedzeniu Komisji w dniu 29 maja 1886 r., jej nowo wybrany przewodniczący, botanik – prof. J. Rostafiński wystąpił z własną propozycją powołania samodzielnej Sekcji Topograficznej. W dyskusji nad tym projektem zwrócono uwagę na potrzebę badania zmian powierzchni terenu zachodzących zarówno pod wpływem procesów naturalnych, jak też działalności człowieka, a w głosowaniu większość zebranych poparła wniosek przewodniczącego. Wskutek braku akceptacji Komitetu Organizacyjnego i Zarządu Akademii sekcja taka nie została utworzona, ale ten mało znany epizod w pełni zasługuje na wzmiankę i przypomnienie, bowiem mogła ona stać się pierwszą jednostką koordynującą badania geograficzne, szeroko uwzględniające tematykę fizjograficzną (Alexandrowicz, 2008). Nie osiągnął takiego celu zastępczo zorganizowany konkurs na opisy wybranych regionów kraju.

W pierwszym dwudziestolecu XX wieku znacząco wzrosła liczba geografów – członków Komisji Fizjograficznej. W jej składzie znaleźli się m.in.: E. Romer, L. Sawicki, M. Limanowski, J. Smoleński, W. Łoziński, H. Weigt, A. Fleszar, S. Lencewicz i S. Pawłowski, a w 1919 r. dwóch pierwszych uzyskało status członków korespondentów Polskiej Akademii Umiejętności. Była to okoliczność sprzyjająca ponowieniu próby zorganizowania samodzielnej komisji lub sekcji, koordynującej tematykę geograficzną. Drugą taką okoliczność stworzyło powołanie, na zjeździe Conseil International des Recherches w Brukseli (lipiec 1922 r.), Międzynarodowego Związku Geografów. Przynależność do niego poszczególnych państw wymagała zorganizowania w nich Narodowych Rad Geograficznych, a był to zarazem warunek uczestnictwa w międzynarodowych kongresach geograficznych. Prośbę o powołanie takiej rady przez Prezydium Polskiej Akademii Umiejętności w jesieni 1923 r. trzykrotnie zgłosił prof. E. Romer.

Z inicjatywy Komisji Fizjograficznej PAU oraz Polskiego Towarzystwa Przyrodników, w dniach 3–6 stycznia 1924 r. odbył się w Krakowie Pierwszy Zjazd Fizjografów Polskich. Obrady były prowadzone na posiedzeniach plenarnych i na zebraniach siedmiu doraźnie ustanowionych sekcji zjazdowych. Jedną z uchwał podjętych przez Sekcję Geograficzną miała następująco sformułowane zalecenie: „Dążyć do utworzenia w łonie Pol. Akademii Um. odrębnej, międzywydziałowej Komisji Geograficznej z organizacją dostosowaną do przyszłego ustroju Komisji Fizjogr., poruczając poczynienie przygotowawczych kroków prof. Siedleckiemu i Sawickiemu” (Stach, 1924, s. 18). Wymienieni profesoro- wie przedstawili 15.01.1924 r. na piśmie odpowiedni wniosek, który wkrótce został przyjęty przez Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, a następnie przez Zarząd Polskiej Akademii Umiejętności.

Wstępne posiedzenie Komisji Geograficznej odbyło się 25 lipca 1924 r., konstytuując jej tymczasowy zarząd z prof. E. Romerem jako przewodniczącym i prof. L. Sawickim jako sekretarzem. Pierwsze walne zebranie zostało zwołane na 14.11.1924 r., a uczestniczyło w nim 30 osób. W jego trakcie Komisja postanowiła przejąć uprawnienia Komitetu Narodowego Geograficznego i powołała siedem stale działających sekcji tematycznych oraz Biuro Komisji Geograficznej, pełniące funkcję jej rozszerzonego zarządu. Wskazany został także 3-osobowy skład polskiej delegacji na Międzynarodowy Kongres Geograficzny w Kairze. Rok później (5 grudnia 1925 r.), na posiedzeniu we Lwowie, Biuro zatwierdziło projekt regulaminu Komisji, opracowany przez profesorów J. Smoleńskiego i W. Szafera. W tym czasie ustalił się już skład należących do niej członków i współpracowników. W ciągu następnych 12 lat liczba ich wynosiła 100–120, osiągając w roku 1928 maksymalną – 129, ale udział geografów był relatywnie nieznaczny.

Drugie Walne Zgromadzenie Komisji Geograficznej odbyło się 5 listopada 1926 r. z udziałem 26 uczestników. Program przewidywał zebrania wszystkich

siedmiu sekcji, posiedzenie Biura oraz popołudniowe posiedzenie plenarne. W trakcie tego ostatniego zatwierdzono regulamin Komisji, a także uchwalono utworzenie nowej serii wydawniczej Sprawozdania Komisji Geograficznej PAU, co jednak nie doczekało się realizacji. Rok później (28.11.1927) Zarząd PAU zatwierdził statut nowo utworzonego Narodowego Komitetu Geograficznego, który przejął od Komisji sprawy związane z międzynarodową współpracą, ograniczając zarazem jej kompetencję w tym zakresie.

Na następnym Walnym Zebraniu Komisji, które odbyło się 17 grudnia 1927 r., podjęta została istotna decyzja, dotycząca finansowania badań naukowych w różnych regionach kraju. Będąca w dyspozycji kwotę 3500 zł przeznaczono na prace w zakresie limnologii, hydrologii, geomorfologii i kartowania utworów czwartorzędowych. Wyniki tych badań prezentowane były na posiedzeniach naukowych, organizowanych corocznie w latach 1928–1932. W sumie, w ciągu pięciu lat wygłoszono na nich 15 referatów, po czym działalność tę zaniechano. Podjęcie opracowań naukowych zaowocowało natomiast utworzeniem serii wydawniczej *Prace Komisji Geograficznej PAU*. Ogółem w latach 1929–1934 ukazały się 4 tomy tej serii, nie odegrały one jednak znaczącej roli poznawczej i integracyjnej (Klimaszewski, 1974). Ponadto podjęta została inicjatywa opracowania i uporządkowania polskiej terminologii geograficznej, prowadzona przez specjalnie powołany komitet.

W kolejnych latach Komisja Geograficzna przejawiała coraz mniejszą aktywność. Nie sprawdziła się zwłaszcza oczekiwana działalność sekcji specjalistycznych, a w końcu na posiedzeniu administracyjnym 6.12.1932 r. prof. W. Szafer przedstawił wniosek o ich likwidację. Propozycja ta została przyjęta wraz ze wskazaniem potrzeby opracowania nowego regulaminu Komisji. Brak dostatecznej aktywności polegał m.in. na niewykorzystywaniu środków finansowych przyznawanych na badania naukowe. Przejawem tego były informacje publikowane w *Rocznikach PAU*, prezentujących coroczną działalność Akademii w latach 1933/34–1936/37. Ukazywały się w nich tylko informacje o liczbie członków Komisji oraz o składzie Komitetu Narodowego wraz z notatką „Komisja nie była czynna”. Konsekwencją tego stanu rzeczy było zainicjowanie przez Zarząd PAU dyskusji nad rozwiązaniem Komisji. Uchwałę w tej sprawie, przyjętą 18.12.1937 r., przekazał Sekretarz Generalny jej przewodniczącemu – prof. E. Romerowi, który uznał potrzebę rozważenia i przedyskutowania takiej możliwości, ale zapowiedzianych kroków nie podjął, ograniczając się do prośby o odroczenie tej sprawy. Ostatecznie na posiedzeniu Zarządu Akademii, które odbyło się 7.06.1938 r. przedyskutowano, przegłosowano i przyjęto wniosek o likwidacji Komisji Geograficznej. Zakończył on czternaścieletni okres jej działalności.

Jednym z ważnych motywów powołania Komisji było ułatwienie międzynarodowych kontaktów badaczom polskim i cel ten został w znacznym stopniu osiągnięty. Wyłaniane przez nią delegacje uczestniczyły w kongresach geograficznych w Kairze (1925), w Cambridge (1928), w Paryżu (1931) i w Amsterda-

mie (1938). Ponadto w 1934 r. odbył się w Polsce kongres geograficzny, a Narodowy Komitet wyłoniony przez Komisję Geograficzną współuczestniczył w jego organizacji. Z drugiej strony struktura komisji, obejmująca siedem mało aktywnych lub w ogóle nieaktywnych sekcji, nie sprzyjała jej efektywnemu działaniu. Badania naukowe i publikacja ich wyników zostały zainicjowane z czteroletnim opóźnieniem i były prowadzone tylko przez kilka lat, wskazując właściwy kierunek postępowania, nie przyniosły jednak oczekiwanych rezultatów poznawczych. Mimo to duża liczba przyjętych do Komisji członków i współpracowników, w zdecydowanej większości nie-geografów, wpłynęła na wyraźny wzrost zainteresowania tematyką geograficzną, a częściowo także na integrację różnych jej aspektów.

W trakcie obrad wspomnianego uprzednio posiedzenia Zarządu PAU, które odbyło się w czerwcu 1938 r., niespodziewanie pojawiła się propozycja rozważenia możliwości i celowości powołania nowej Komisji Geograficznej. Była ona zgłoszona przez kilku członków Akademii, a jej przygotowanie i odpowiednie uzasadnienie powierzono profesorom W. Semkowiczowi i T. Kowalskiemu. Odpowiednie decyzje w sprawie tej propozycji były dyskutowane w grudniu 1938 r., kolejno na zebraniach Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego oraz Zarządu PAU. Przyjęto także wówczas do wiadomości rezygnację prof. E. Romeira ze stanowiska przewodniczącego Narodowego Komitetu Geograficznego oraz jego sprzeciw wobec zamysłu ponownego powołania Komisji. Oficjalne pismo dotyczące jej reaktywowania oraz projekt nowo opracowanego regulaminu, zostały natomiast 7.06.1939 r. przedstawione przez profesorów J. Smoleńskiego, J. Nowaka i W. Szafera. Dwa dni później na posiedzeniu Zarządu Akademii zatwierdzono równolegle zgłoszony wniosek o utworzenie Komisji Badań Czwartorzędu, natomiast sprawa powołania Komisji Geograficznej została odłożona do następnego zebrania. Nowy regulamin przekazano do weryfikacji 21.06.1939 r., ale wybuch wojny ostatecznie przerwał całe to postępowanie. Omawiana inicjatywa została całkowicie zapomniana. Była ona dotychczas tylko sporadycznie wspominana i jest obecnie prawie zupełnie nieznana, a zasługuje na uwagę jako samodzielny epizod w historii krakowskiej Komisji Geograficznej PAU (Alexandrowicz, 2012).

Po zakończeniu II wojny światowej nie powrócono do realizacji wspomnianych decyzji, zabrakło również jakiegokolwiek wyjaśnienia, a nawet komentarza w tej sprawie, co może budzić uzasadnione zdziwienie. Prezes Akademii, prof. S. Kutrzeba, mimo wielu głosów sprzeciwu przeprowadził natomiast swój wniosek dotyczący likwidacji Komisji Fizjograficznej, po czym zaproponował utworzenie w jej miejsce 9 samodzielnych komisji, w tym Komisji Geograficznej. Projekt ten, rozważony przez Wydział III i Zarząd PAU, nie został jednak wówczas zrealizowany.

Nowa sytuacja powstała w roku 1952, po wymuszonym przez władze komunistyczne zawieszeniu działalności Polskiej Akademii Umiejętności i powoła-

niu Polskiej Akademii Nauk. Pięć lat później ustanowiony został Oddział PAN w Krakowie, który podjął organizowanie własnych komisji naukowych, w tym zatwierdzonej 17 marca 1966 r. Komisji Nauk Geograficznych. Swoim zakresem tematycznym nawiązywała ona do wspomnianej komisji, wnioskowanej przez PAU do powołania tuż przed wybuchem II wojny światowej, a także do komisji wskazanej po zakończeniu wojny, w propozycji przedstawionej przez prof. S. Kutrzebę. Na pierwszym posiedzeniu Komisji Nauk Geograficznych Polskiej Akademii Nauk, które odbyło się 28 VI 1966 r., ukonstytuował się jej zarząd w składzie: prof. M. Klimaszewski (przewodniczący), prof. A. Wrzosek (wiceprzewodniczący) i doc. M. Hess (sekretarz). Ustalono wówczas terminarz regularnie organizowanych posiedzeń naukowych oraz podjęto decyzję o wydawaniu dwóch roczników: *Folia Geographica* (w dwu seriach) i *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica* (pierwotny tytuł – *Studia Geomorphologica Carpatica*), jako organ Międzynarodowej Komisji Geomorfologii Karpat.

Badania naukowe zainicjowane przez nową, krakowską komisję koncentrowały się głównie na terenie objętym działalnością Oddziału PAN – obszarze południowo-wschodniej Polski, a rezultaty i sprawozdania z ich przebiegu były publikowane we wspomnianych rocznikach oraz w wydawnictwach Oddziału PAN (*Rocznik, Sprawozdania z Posiedzeń Komisji*). Realizowane były zarówno tematy zgłaszane indywidualnie przez członków Komisji, jak też tematy podejmowane zespołowo, z wyraźną preferencją opracowywania atlasów geograficznych województw. Pierwszy z nich (*Atlas Miejskiego Województwa Krakowskiego*) ukazał się w 1978 r., a prace składające się na monografię zostały zamieszczone w tomie XIII *Folia Geographica* (*Series Geographica Physica*). *Atlas Województwa Bielskiego* wydano w 1981 r., a zbiór tekstów znalazł się w tomie XV tej samej serii wydawniczej (1983). Siedem lat później wyszedł drukiem *Atlas Województwa Tarnowskiego*, natomiast czwarty z zaplanowanych atlasów (województwo nowosądeckie) nie doczekał się publikacji.

Obok prac nad realizacją wspomnianych atlasów prowadzone były badania w szeroko pojętym zakresie nauk geograficznych, zarówno geografii fizycznej, jak i ekonomicznej. Ich wyniki prezentowano na posiedzeniach, a także na sesjach naukowych, z których większość była poświęcona środowisku geograficznemu Krakowa i jego najbliższych okolic. Odbyły się również dwie sesje prezentujące rezultaty badań dwóch ekspedycji geograficznych do Mongolii, w których uczestniczyli członkowie Komisji.

W okresie swojej działalności, w latach 1966–2011 Komisja Nauk Geograficznych Oddziału PAN w Krakowie przejawiała dużą aktywność i uzyskiwała wiele osiągnięć godnych uwagi. Liczba jej członków, osób z tytułem naukowym, stopniem naukowym doktora habilitowanego lub doktora, w znacznej większości geografów zatrudnionych w rejonie Krakowa i Górnego Śląska, wahała się od 39 do 61, natomiast w ostatnim dziesięcioleciu ustaliła się na poziomie 42–44 (Klimaszewski, 1978). Komisję prowadziło kolejno troje przewodniczących:

prof. M. Klimaszewski (1966–1982), prof. I. Dynowska (1982–1995) i prof. A. Kotarba (1995–2011). W omawianym okresie odbyły się 244 posiedzenia i sesje naukowe, na których zaprezentowano 403 referaty i komunikaty. Działalność wydawnicza objęła 39 tomów *Folia Geographica – Series Geographica Physica*, 31 tomów *Folia Geographica – Series Geographica Oeconomica*, 42 tomy *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica* oraz streszczenia referatów zamieszczone w Sprawozdaniach z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie.

W pierwszej dekadzie bieżącego stulecia, w wyniku stopniowego zmniejszania środków finansowych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz przez władze Polskiej Akademii Nauk, pojawiła się konieczność ograniczenia działalności wydawniczej, o czym prezes Oddziału powiadomił prof. A. Kotarbę (pismo prof. J. Habera z dnia 3.07.2009). W następnym roku prof. R. Tadeusiewicz, jako nowo wybrany Prezes Oddziału PAN w Krakowie, pisemnie poinformował przewodniczących komisji o konieczności zastąpienia druku publikacji ich zapisem elektronicznym na portalu internetowym (Alexandrowicz, 2012).

Sytuacja zagroziła ciągłości edycji wydawanego już przez 44 lata czasopisma *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, w którym ukazało się łącznie 425 artykułów, w zdecydowanej większości obcojęzycznych. Jako organ Międzynarodowej Komisji Geomorfologii Karpat mógł on być w każdej chwili przejęty przez inny kraj członkowski. W tych warunkach na zebraniu Komisji Nauk Geograficznych (9.09.2010), z inicjatywy prof. A. Kotarby jako jej przewodniczącego odbyła się dyskusja dotycząca możliwości i celowości powrotu Komisji do Polskiej Akademii Umiejętności. Odpowiednia propozycja została zaaprobowana i przyjęta przez zebranych, a konsekwencją tej decyzji były dwa pisemne wystąpienia Zarządu tej komisji, sygnowane przez profesorów A. Kotarbę i K. Krzemienia. Pierwsze, skierowane do prof. K. Grodzińskiej – Dyrektora Wydziału Przyrodniczego PAU, zawierało prośbę o utworzenie odpowiedniej komisji wraz z możliwością przeniesienia wspomnianego wydawnictwa, z perspektywą współfinansowania go przez PAU oraz Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Drugie pismo, przesłane do Prezesa Oddziału PAN w Krakowie, dotyczyło zawieszenia działalności Komisji i zmiany afiliacji tego wydawnictwa.

Na posiedzeniu Zarządu Polskiej Akademii Umiejętności 18 kwietnia 2011 r. został pozytywnie rozpatrzony wniosek o ponowne utworzenie, a właściwie o reaktywowanie Komisji Geograficznej. W następnym tygodniu (26.04.2011) Rada Polskiej Akademii Umiejętności podjęła jednogłośnie przyjętą decyzję, potwierdzającą ten wniosek. W ślad za tym Prezydium Oddziału PAN w Krakowie zaakceptowało najpierw przejęcie przez PAU wydawnictwa *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica* (15.06.2011), a następnie wyraziło zgodę na formalne rozwiązanie Komisji Nauk Geograficznych PAN (9.02.2012).

Organizacyjne zebranie nowo powołanej Komisji Geograficznej PAU, liczącej 31 członków, odbyło się 12 maja 2011 r. z udziałem 18 uczestników. Wybrano jej

zarząd w składzie: prof. K. Krzemień (przewodniczący), prof. A. Kotarba i prof. T. Niedźwiedz (zastępcy przewodniczącego) i prof. B. Domański (sekretarz). Inauguracyjne posiedzenie naukowe, zorganizowane wspólnie z Komisją Historii Nauki PAU i poświęcone dziejom Komisji, odbyło się 27.10.2011, inicjując kolejne zebrania, odbywające się comiesięcznie. W okresie od listopada 2011 do czerwca 2012 r. było to 9 spotkań z udziałem średnio 20–30 uczestników – członków Komisji i zapraszanych gości. Ukazał się również kolejny, 44 tom *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, afiliowany wspólnie przez PAU oraz IGiPZ PAN.

Naszkicowana historia krakowskiej Komisji Geograficznej odzwierciedla postępujący od połowy XIX wieku rozwój reprezentowanej przez nią gałęzi nauki oraz zmieniające się z czasem warunki jej działania. Szczególnie duże znaczenie miał zakres specjalizacji oraz stopień zaangażowania jej członków i współpracowników, a zwłaszcza udział geografów realizujących różne kierunki badań. W latach międzywojennych uwaga skupiała się głównie na działaniach organizacyjnych, natomiast w okresie powojennym – na realizacji tematów naukowych oraz prezentacji ich rezultatów na posiedzeniach i w publikacjach. Obecnie, jako Komisja Geograficzna PAU, jest jedną z czterech komisji istniejących przy Wydziale Przyrodniczym, w tym jedną z trzech obejmujących zakresem swoich zainteresowań nauki o ziemi. Dwie pozostałe, odznaczające się godną uwagi aktywnością, to Komisja Paleogeografii Czwartorzędu i Komisja Geoinformatyki. Pierwsza z nich została powołana 20.01.1979 r. przez Oddział PAN w Krakowie, a przejęta 28.01.1993 r. przez Polską Akademię Umiejętności, dysponuje dwiema seriami wydawniczymi: *Folia Quaternaria* (80 tomów) i *Prace Komisji Paleogeografii Czwartorzędu* (9 tomów). Druga komisja działa od 1998 r. i prowadzi serię wydawniczą *Geoinformatica Polonica* (10 tomów). Wszystko wskazuje na to, że Komisja Geograficzna wpisze się swoją aktywnością i osiągnięciami w tradycję utrzymywaną przez dwie wspomniane, współtowarzyszące jej komisje.

Piśmiennictwo / References

- Alexandrowicz S.W., 2008, *Sekcja Geologiczna Komisji Fizjograficznej TNK i AU – działalność i osiągnięcia*, *Studia i Materiały do dziejów Polskiej Akademii Umiejętności*, 5, s. 63–145.
- , 2012, *Akademicka Komisja Geograficzna w Krakowie*, *Prace Komisji Historii Nauki PAU*, 12, s. 272–302.
- Jackowski A., Sołjan I., 2009, *Z dziejów geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim (XV–XXI wiek)*, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Kraków.
- Klimaszewski M., 1974, *Geografia w działalności i pracach Polskiej Akademii Umiejętności*, [w:] S. Brzozowski (red.), *Polska Akademia Umiejętności 1872–1952. T. II – Nauki lekarskie, ścisłe, przyrodnicze i o ziemi*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, s. 321–328.

–, 1978, *Działalność Komisji Nauk Geograficznych w okresie 1966–1976*, Rocznik Oddziału PAN w Krakowie za rok 1976, s. 69–73.

Stach J. (red.), 1924, *Pierwszy Zjazd Fizjografów Polskich w Krakowie*, PAU, Kraków.

[Wpłynęło: lipiec 2012 r.]

STEFAN W. ALEXANDROWICZ

GEOGRAPHICAL COMMISSION
OF THE POLISH ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES

Geographical Commission created at 1924 by the Polish Academy of Arts and Sciences was active in the interwar period during 14 years. After the Second World War it was appointed anew by the Cracow Branche of the Polish Academy of Sciences as the Commission of Geographical Sciences. A year ago the Commission replaced his affirmation and was reactivated by the Polish Academy of Arts and Sciences. The described changes are a part of history of the scientific geographical centre in the Cracow.

